

Iki mano septintojo gimtadienio mudvi su motina kraustėmės trylika kartų.

Gyvendavome neoficialiai išnuomotose vietose apsistodamos tai laisvame kambaryje pas draugus, tai laikinai pernuomotame būste. Paskutinė vieta pasidarė nebetinkama gyventi, kai kažkas be įspėjimo pardavė šaldytuvą. Kitą dieną motina paskambino tėvui, paprašė daugiau pinigų, ir jis padidino mėnesinę alimentų sumą dviem šimtais dolerių. Vėl persikraustėme. Butas Palo Alto Čaningo aveniu, mažo namo pirmame aukšte, tapo pirmuoju būstu, kurį motina išsinuomojo savo vardu pagal sutartį. Jame gyvenome tik mudvi.

Tamsiai rudas namas, už kurio įsikūrėme, buvo pastatytas amerikietišku amatininkų stiliumi. Ten, kur turėjo būti pievelė, augo dulkėta gebenė ir du beveik iki žemės nulinkę krūminiai ąžuolai. Nuo medžių iki gebenių driekėsi voratinkliai. Prie jų prilipusios žiedadulkės saulėje akindavo baltumu. Iš gatvės negalėjai nė įtarti, kad už namo stovi daugiabutis.

Iki tol gyvenome aplinkiniuose miesteliuose: Menlo Parke, Los Altose, Portolos slėnyje, bet tik Palo Altą ėmėme vadinti namais.

Žemė čia buvo juoda, drėgna ir kvapni. Po akmenimis rasdavau raudonų vabaliukų, rausvų ir pilkų kirmėlių, plonų šimtakojų ir pilkai melsvų vėdarėlių, susiriesdavusių į šarvinius rutuliukus, kai jiems įkyrėdavau. Oras kvėpėjo eukaliptais ir saulės sušildytu purvu, drėgme, nupjauta žole. Miestą kirto geležinkelis. Prie jo plytėjo Stanfordo universitetas su puikiaja ovaline veja ir auksu padabinta koplyčia palmėmis apsodinto kelio gale.

Atsikraustymo dieną motina pastatė automobilį, ir mes nešiojome savo daiktus: virtuvės reikmenis, čiužinį, rašomąjį stalą, supamąjį krėslą, lempas, knygas.

– Todėl klajokliai nieko ir nenuveikia, – burbtelejo motina, nešdama dėžę pro duris. Jos plaukai buvo išsitaršę, rankos aptaškytos baltais gruntiniais dažais. – Neišbūna vienoje vietoje tiek laiko, kad spėtų padaryti ką nors tvaraus.

Iš svetainės stumdomosios stiklo durys vėrėsi į mažą terasą. Už terasos buvo rėželis žemės su išdžiūvusia žole, usnimis, išstypusiu ąžuoliuku, tokiu pačiu figmedžiu ir bambukų eilute. Pasak motinos, vos tik bambukai išleidžia šaknis, jų sunku atsikratyti.

Kai manta buvo sunešta, ji stovėjo įsisprendusi į šonus, ir mudvi apžvelgėme kambarį. Su visais daiktais jis vis dar atrodė tuščias.

Rytojaus dieną motina paskambino tėvui į darbą ir paprašė pagalbos.

Dar po kelių dienų ji pasakė:

– Eleinė atvažiuos su furgonu ir nuveš mus į tavo tėvo namus sofos pasiimti.

Tėvas gyveno Monte Sereno priemiestyje prie Saratogos, maždaug už pusvalandžio kelio. Niekada nebuvau lankiusis tame name nei girdėjusi apie tėvo gyvenamąją vietą. Mačiau jį vos porą kartų.

Motina paaiškino, kad kalbėdamas telefonu tėvas pasiūlė savo atliekamą sofą. Ji žinojo, jei greitai nepasiimsime, jis išmes baldą lauk arba atšauks pasiūlymą. Ir kada vėl pasitaikys proga gauti Eleinės furgoną?

Lankiau tą pačią pirmą klasę kaip ir Eleinės dvyniai – berniukas ir mergaitė. Eleinės, vyresnės už mano motiną, juodi plaukai buvo banguoti, o palaidos sruogos tam tikroje šviesoje atrodė

it aureolė aplink galvą. Motina atrodė jauna, jautri ir švytinti. Priešingai negu Eleinė, neturėjo nei vyro, nei namo, nei šeimos. Užtat turėjo mane, o aš turėjau du darbus. Pirma, saugoti ją, kad ji galėtų mane prižiūrėti, ir antra, gludinti taip, kad neprapultų gyvenime, – šitaip švitriniumi popieriumi gludinamas koks nors paviršius, kad dažai geriau liptų.

– Į kairę ar į dešinę? – vis klausė Eleinė.

Ji skubėjo, nes buvo užsirašiusi pas gydytoją. Kamuojama disleksijos motina atkakliai nepripažino vengianti žemėlapių dėl šios priežasties. Anot jos, žemėlapius ji turinti galvoje, tad galinti rasti kelią į bet kurią vietą, kur jau buvo lankiusis, net jei norint susiorientuoti prireiktų kelių papildomų posūkių. Vis dėlto mes dažnai pasiklysdavome.

– Į kairę, – atsakė motina. – Ne, į dešinę. Pala. Gerai, į kairę.

Eleinė pyktelėjo, bet motina neatsiprašė. Elgėsi taip, lyg būtų lygi su ją gelbstinčiais žmonėmis.

Šešėliai man ant kojų mirgėjo it nėriniai. Ore tvyrojo tiršta drėgmė, nosį graužė aitrus lauramedžių ir žemės kvapas.

Kalvos miesteliuose aplink Palo Altą atsirado dėl požeminio tektoninių plokščių trynimosi vienos į kitą.

– Turėtume būti prie lūžio linijos, – tarė motina. – Jei dabar kiltų žemės drebėjimas, ji mus prarytų.

Radome tinkamą kelią, paskui keliuką per mišką. Jo gale ryškiai žaliavo apskrita veja. Laibų žolės daigelių kilimas turėtų būti švelnus mano pėdoms. Dviaukštis namas buvo ištinkuotas baltai, dvišlaitį stogą dengė tamsios čerpės. Saulėje spindėjo didžiuliai langai. Tokį namą piešdavau tuščiuose sąsiuvinio puslapiuose.

Paskambinome prie durų, lūkuriavome, bet niekas neatidarė. Motina paklebeno durų rankeną.

– Užrakinta, – pasakė. – Prakeikimas. Kertu lažybų, kad jis nepasirodys.

Ėjo aplink namą, tikrino langus, užpakalines duris ir šukčiojo:

– Užrakinta!

Nebuvau tikra, ar namas tikrai jo.

Motina grįžo prie fasado ir pakėlusį akis pažiūrėjo į pakeliamuosius langus. Jų buvo neįmanoma pasiekti.

– Pabandyčiau šituos, – tarė ir užlipo ant purkštuvo galvutės, paskui apglėbė nutekamąjį vamzdį, įsitvėrė palangės krašto ir prigludo prie sienos. Užčiuopė kitą vietą rankoms ir kojoms, pažiūrėjo į viršų, užsliuogė aukščiau.

Mudvi su Eleine neatitraukėme nuo jos akių. Labai bijojau, kad motina nukris.

Tėvui derėjo ateiti prie durų ir pasikviesti mus į vidų. Gal dar būtų parodęs kitų baldų, kurių jam nebesinorėjo, ir pakvietęs sugrįžti.

O dabar motina ropštėsi į namą kaip vagilė.

– Eime iš čia! – sušukau. – Niekas mūsų nelaukia.

– Tikiuosi, signalizacijos nėra, – burbtelėjo ji.

Pasiekė atbrailą. Nėkvėpuodama laukiau, kad užkalks sirena, bet diena, kaip ir anksčiau, buvo rami. Motina pastūmė langą, šis sugirgzdėjęs atsivėrė, o ji perkėlusį vieną, paskui kitą koją pradingo viduje. Po kelių akimirku išėjo į saulės šviesą pro paradines duris.

– Einam į vidų! – pakvietė.

Pažvelgiau pro duris. Šviesa krito ant medinių grindų ir aukštų lubų. Vėsios, tuščios erdvės. Tądien – ir vėliau – tėvas man siejosi su šviesos, krintančios pro didžiulius langus, klanais ant grindų, šešėliais kambarių gilumoje, troškiu salstelėjusiu pelėsių ir smilkalų kvapu.

Motina ir Eleinė paėmė sofą už galų, praspraudė pro duris ir nunešė laiptais žemyn.

– Nelabai sunki, – įvertino motina ir paprašė, kad pasitraukčiau iš kelio.

Rėmas storo pintinio rafijų pluošto dugnu buvo aptrauktas lininiais apmušalais. Kremos spalvos pagalvėlės išmargintos ryškiai raudonomis, oranžinėmis, mėlynomis gėlėmis. Ilgus metus krapštydavau žiedlapius bandydama užkišti nagus po nupieštais jų krašteliais.

Abi moterys sukosi greitai ir rimtai tarsi supykusios. Motinos plaukai slydo iš raiščio. Įbrukusios sofą į furgono galą jos grįžo į vidų ir išnešė panašų į ją krėslą bei pufą.

– Gerai, važiuojam, – paliepė motina.

Galas buvo užkrautas, todėl sėdėjau priekyje jai ant kelių.

Motina ir Eleinė triumfavo. Baldai buvo furgone, o Eleinė ne-
vėlavo pas gydytoją. Vėliau dažnai sunerimdavau, kai prisimin-
davau tą akimirką ar žvelgdavau į linksmą ir patenkintą motiną.

Eleinė iš keliuko pasuko į dvipusio eismo kelią. Po akimirkos pro mus priešinga kryptimi prašvilpė du policijos automobiliai.

– Lekia mūsų suimti! – tarė Eleinė.

– Ir įmesti į *kalėjimą!* – nusijuokė motina.

Nesupratau, kodėl jos balsas toks nerūpestingas. Policija mus išskirtų, jei įmestų į kalėjimą. Kiek tada supratau, vaikai ir suaugusieji buvo laikomi atskirose kamerosė.

Kitą dieną paskambino tėvas ir juokdamasis paklausė:

– Ei, ar jūs įsilaužėt ir išnešėt sofą?

Papasakojo, kad buvo įsirengęs tyliąją signalizaciją. Ji suskambėjo vietos policijos nuovadoje, tad į jo namą išskubėję ke-
turi policininkai atvyko, vos mums iš ten pasitraukus.

– Taip, mes, – išdidžiai atsakė mama.

Ilgus metus mane persekiojo mintis apie tyliąją signalizaciją ir apie anuomet nesuvokto pavojaus artumą.

Mano tėvai susipažino 1972 m. pavasarį Homstedo vidurinėje mokykloje Kupertine, Kalifornijoje. Jis mokėsi paskutinėje klaseje, ji priešpaskutinėje.

Trečiadieniais iki išnaktų mama su draugais mokyklos kieme kūrė animacinį moksleivių filmą. Vieną tokį vakarą, jai stovint prožektoriaus šviesoje ir laukiant, kada reikės pajudinti plastilininės figūrėles, priėjo tėvas ir padavė lapą su savo mašinėle išspausdintais Bobo Dilano dainos „Sad-Eyed Lady of the Lowlands“ žodžiais.

– Noriu juos atgauti, kai baigsi, – tarė.

Jis ateidavo tais vakarais, kai mama ten būdavo, ir palaikydavo žvakes, kad ji matytų piešdama tarp filmavimų.

Tą vasarą jie kartu apsigyveno nedideliame name Stivenso Kanjono kelio gale. Tėvas mokėjo nuomą pardavinėdamas mėlynąsias dėžutes – taip su draugu Vozu vadino savo pagamintus prietaisus. Vozas buvo keleriais metais už tėvą vyresnis inžinierius, drovus ir rimtas tamsiaplaukis. Jie susitiko technikos mėgėjų klube, susidraugavo, ėmė bendradarbiauti ir vėliau kartu pradėjo kurti „Apple“. „Mėlynosios dėžutės“ skleidė tokius tonus, kokie leisdavo skambinti telefonu nemokamai, neteisėtai. Bibliotekoje bičiuliai aptiko telefonų bendrovės knygą, paaiškinusią sistemą ir tikslias tonų sekas. Pridėjus dėžutę prie ragelio, iš jos sklisdavo reikiami tonai, ir telefonų bendrovė sujungdavo skambintoją su bet kuria norima pasaulio vieta.

Namo šeimininkai laikė piktas ožkas, ir kai tėvai parvažiuodavo automobiliu, tėvas nukreipdavo ožkų dėmesį, kol motina sprukdavo iki durų, arba jis apibėgdavo automobilį iki keleivio durelių ir nešdavo ją ant rankų.

Iki to meto motinos tėvai išsiskyrė. Senelė sirgo psichikos liga ir darėsi vis agresyvesnė. Motina kursuodavo tarp savo tėvų namų. Senelis dažnai keliaudavo darbo reikalais, nebūdavo namie. Nepritarė mano tėvų sprendimui gyventi kartu, bet ir nebandė jų sustabdyti. Senelis Polas, tėvo tėvas, piktinosi jaunųjų sumanymu, bet senelė Klara buvo maloni ir vienintelė iš visų senelių vieną vakarą atvyko vakarienės. Mano tėvai ją pavaišino „Campbell's“ sriuba, spagečiais ir salotomis.

Rudenį tėvas išvyko į Rido koledžą Oregone, kur prasimokęs maždaug pusmetį iškrito. Juodu išsiskyrė. Iš tiesų, anot motinos, apie tai nesikalbėjo – nei apie savo santykius, nei apie skyrybas, ir ji pradėjo susitikinėti su kažkuo kitu. Supratęs, jog bus paliktas, tėvas taip krintosi, kad, pasak jos, net vaikščiojo sunkiai, nerangiai. Nustebau sužinojusi, kad ji nutraukė su juo ryšį, ir vėliau savęs klausiau, ar iš dalies ne dėl to jis taip kerštingai su ja elgėsi po mano gimimo. Tada, anot mamos, tėvas slankiojo be tikslo, nesimokė ir jos ilgėjosi net tada, kai ji būdavo šalia.

Abu tėvai atskirai lankėsi Indijoje. Jis pusmetį keliavo po tą šalį, ji ten prabuvo metus, jam sugrįžus. Vėliau tėvas man pasakojo traukęs į Indiją susitikti su guru Nimu Karoli Baba, bet, jam nuvykus, guru buvo ką tik miręs. Ašrame, kur pirmiau gyveno guru, tėvui buvo leista kelias dienas pasilikti. Nuvestas į baltą kambarį, kuriame nebuvo nieko, jis terado čiuzinį ant grindų ir knygą „Jogo autobiografija“.

Po dvejų metų, tėvui su Vozu ką tik įsteigus „Apple“ bendrovę, gimdytojai vėl suėjo į porą ir gyveno tamsiai rudame rančos stiliaus name Kupertine. Kartu įsikūrė vyras vardu Danielis, drauge su tėvais dirbęs „Apple“ įmonėje. Motina darbavosi pakavimo skyriuje. Neseniai buvo nusprendusi pasitaupyti pinigų, išvažiuoti iš priemiesčio toliau nuo paniurėlio mano tėvo ir įsidarbinti Palo Alte, sveiko maisto restorane „Good Earth“ Universiteto aveniu ir Emersono gatvių kampe. Tuomet ji ir pasijuto

nėščia, mat nežinojo, kad kontracetinė spirālė jai buvo iškritusi, kaip retsykiais nutinka netrukus po įleidimo.

Tėvui apie tai ji pasakė kitą dieną, kai juodu stovėjo vidury kambario, šalia virtuvės. Baldų ten nebuvo, tik kilimas ant grindų. Regis, naujiena tėvą įsiutino. Sukandęs dantis jis trenkė durimis, išbėgo į gatvę. Sėdo į automobilį ir išvažiavo. Anot motinos, veikiausiai nuvyko pas advokatą ir išgirdo apie draudimą su ja bendrauti, nes vėliau jau nepratarė jai nė žodžio.

Jausdamasi pernelyg sutrikusi, kad laukiasi kūdikio nuo mano tėvo ir dar dirba jo bendrovėje, mama išėjo iš „Apple“ pakavimo skyriaus ir įsiprašydavo pagyventi tai pas vienus, tai pas kitus draugus. Vertėsi iš pašalpos. Neturėjo nei automobilio, nei pajamų. Ketino darytis abortą, bet apsigalvojo, kelis kartus susapnavusi litavimo lempą sau tarp kojų. Svarstė apie įvaikinimo galimybę, bet vienintelė moteris, kuria ji pasitikėjo „Planuotos tėvystės“ organizacijoje, buvo perkelta į kitą apygardą. Kurį laiką mama gyveno vagonėlyje ir uždarbiavo tvarkydama namus. Per nėštumo laikotarpį keturis kartus važiavo į tyliosios meditacijos centrus, iš dalies dėl galimybės socialiai pavalgyti. Tėvas dar pagyveno tame pačiame Kupertino name, kol nusipirko kitą būstą Monte Serene (iš ten vėliau pasiėmė sofą).

1978 m. pavasarį, kai tėvams buvo po dvidešimt trejus metus, motina mane pagimdė padedama dviejų akušerių jų draugo Roberto fermoje Oregone. Sąrėmiai ir gimdymas nuo pradžios iki pabaigos užtruko tris valandas. Robertas fotografavo. Po kelių dienų pasirodė tėvas.

– Čia ne mano vaikas, – kartojo kiekvienam sutiktam fermoje, nors vis tiek atlėkė manęs pažiūrėti.

Gimiau juodaplaukė didele nosimi, ir Robertas pasakė:

– Ji tikrai panaši į tave.

Tėvai išsinešė mane į pievą, paguldė ant patiestos antklodės

ir ėmė vartyti kūdikių vardyną. Jis norėjo pavadinti mane Klere. Tėvai apsvarstė dar kelis vardus, bet jų nuomonės išsiskyrė. Abu du nenorėjo išvestinio vardo, ilgesnio vardo trumpinio.

– O jeigu Liza? – galiausiai pasiūlė motina.

– Aha. Šitas tinka, – patenkintas pritarė tėvas. Kitą dieną išvažiavo.

– Ar Liza – ne Elizabetos trumpinys? – vėliau paklausiau motinos.

– Ne, mes tikrinome. Tai atskiras vardas.

– Kodėl jam leidai kartu rinkti man vardą, juk dėjosi nesąs mano tėvas?

– Leidau, nes jis tavo tėvas, – atsakė ji.

Gimimo liudijime motina užrašė abiejų siūlytus vardus, bet tik savo pavardę: Brenan. Dokumento pakraščiuose pripiešė žvaigždučių apribų, neužtušiodama viduriukų.

Po kelių savaičių kartu su manimi persikraustė gyventi pas savo vyresnę seserį Keitę į Idilvaildo miestelį Pietų Kalifornijoje. Gaudavo pašalpą, o tėvas nesirodydavo ir nepadėjo išlaikyti vaiko. Po penkių mėnesių išsikėlėme kitur, ir prasidėjo dažni mūsų kraustymaisi.

Tuo metu, kai motina buvo nėščia, tėvas pradėjo kurti kompiuterį, vėliau pavadintą „Lisa“. Šis „Macintosh“ pirmtakas buvo pirmasis masinei gamybai skirtas kompiuteris su išorine pele (toji buvo sūrio gabalėlio didumo) ir programine įranga diskeliuose su užrašais „LisaCalc“ bei „LisaWrite“. Tačiau kūrėjai patyrė komercinę nesėkmę dėl per didelių gamybos išlaidų. Iš pradžių tėvas dirbo kūrybinėje grupėje, bet paskui perėjęs į „Mac“ pradėjo su ja konkuruoti. Projektas „Lisa“ buvo nutrauktas, o trys tūkstančiai neparduotų kompiuterių užkasti Logano sąvartyne Jutoje.